

Team: Programma Sterk Bestuur
Van:
Datum: 21 oktober 2015

Scherpenzeel

De gemeente Scherpenzeel is met 9.500 inwoners de één-na-kleinste gemeente van Gelderland (gelet op inwoneraantal). De gemeente ligt aan de grens met de provincie Utrecht. De enige Gelderse gemeente die aan Scherpenzeel grenst is Barneveld. Andere gemeenten die aan Scherpenzeel grenzen zijn Woudenberg, Renswoude, Leusden, Utrechtse Heuvelrug en Veenendaal (allen in provincie Utrecht).

Organisatie en financiën

De organisatie van de gemeente Scherpenzeel is klein van omvang (rond de 60 fte). De gemeente onderkent dat dit de organisatie kwetsbaar maakt, maar ze kunnen de ballen nog prima in de lucht houden. De organisatie is daar trots op en ziet ook de voordelen van een kleine organisatie: korte lijnen, goed improviseren. De gemeente ontwikkelt zich steeds meer naar een regiegemeente. Er worden steeds meer taken uitbesteed aan Barneveld.

Financieel redt de gemeente het nog wel, maar er zijn keuzes nodig. Zo is de begroting voor 2016-2019 sluitend, maar daar waren wel bezuinigingen voor nodig. De belastingen zijn wel zeer laag voor de beschikbare voorzieningen. De beschikbare belastingscapaciteit is nog hoog (900.000).

Mislukte fusie met Renswoude en Woudenberg

Scherpenzeel heeft samen met Renswoude en Woudenberg een mislukt fusietraject doorlopen. De gemeenten hadden een fusievoorstel bij de minister ingediend, maar die trok het voorstel weer in toen het kabinet demissionair was geworden. Dit mislukte fusietraject heeft veel tijd, geld en energie gekost. De gemeente heeft lange tijd voorgesorteerd op deze fusie, door scherp te kijken naar de organisatie, interne kosten, managementlagen en ICT. Het intrekken van het wetsvoorstel heeft daardoor bij de gemeente een flinke kater achtergelaten en de gemeente drie jaar stilstand opgeleverd. De provincie heeft die kater ook. Wij waren bereid mee te werken aan deze fusie en Scherpenzeel over te dragen aan de provincie Utrecht.

Toekomst: oriëntatie op Barneveld

Na het niet doorgaan van deze fusie heeft het gemeentebestuur zijn oriëntatie verlegd naar Barneveld. Met deze gemeente werkte Scherpenzeel al veel mee samen, maar die samenwerking is geïntensiveerd. Door de ontwikkeling van de gemeente Scherpenzeel naar een regiegemeente zal deze intensivering naar verwachten nog verder doorzetten.

De gemeente heeft onderzoek laten uitvoeren naar de diverse mogelijkheden voor de bestendiging van de bestuurskracht. In de programmabegroting 2016 wordt hierover het volgende gezegd:

"In 2015 heeft er een extern onderzoek plaatsgevonden naar de toekomst van onze ambtelijke organisatie. De centrale strategische vraag hierbij was: 'hoe kan de ambtelijke organisatie in de komende circa acht jaar op een zelfstandige, solide en toekomstbestendige manier functioneren, rekening houdend met technologische ontwikkelingen en aansluitend op de veranderende samenleving?'. Dit onderzoek heeft verschillende mogelijke toekomstscenario's opgeleverd. Het rapport vereist nadere doordenking en bespreking met college, MT en gemeenteraad. De uitkomsten van deze strategiebepaling zijn op dit moment nog ongewis. Dat geldt uiteraard ook voor de consequenties. De scenariokeuze is bepalend voor de impact ervan op behoeften en ambities op het gebied van bedrijfsvoering en dienstverlening. Daarnaast voor wijze van samenwerking met buurgemeenten en de totale kosten van de ambtelijke ondersteuning. In 2016 wordt de bestuurlijke keuze geëffectueerd."

Bij het onderzoek is ook gekeken naar de mogelijke oplossingen de gemeente Barneveld zou kunnen bieden. Barneveld heeft aangegeven daarbij te gaan voor een structurele en duurzame oplossing.

Strategiebepaling

Scherpenzeel is een kleine gemeente en is daardoor kwetsbaar. Tegelijk lijkt de gemeente te functioneren en is het trots. Het is echter de vraag of een zelfstandige gemeente Scherpenzeel op langere termijn in staat is samenwerkings- en bestuurskracht goed vorm te geven. Formeel is het standpunt van Scherpenzeel: geen herindeling. Informeel wordt er wel over gesproken. Het goed als we ons duidelijk uitspreken vóór een herindeling. Er is een duurzame en structurele oplossing nodig. Er is veel op gemeenten afgekomen en die ontwikkeling van decentralisaties houdt niet op. Kijk maar naar de Omgevingswet die eraan zit te komen.

Scherpenzeel is in zijn keuze voor een duurzame oplossing beperkt tot een partnergemeente en dat is Barneveld. Het is niet realistisch van Barneveld te verwachten dat ze de ambtelijke organisatie gaat integreren met Scherpenzeel en toewerken naar één organisatie die zowel Scherpenzeel als de gemeente Barneveld op gelijke voet bedient. Een herindeling op termijn lijkt de enige duurzame oplossing voor de kwetsbaarheden waar deze kleine gemeente mee te maken heeft. Er zijn veel argumenten voor een herindeling met Barneveld, maar het is zaak Scherpenzeel hier in mee te krijgen. Dat is lastig, omdat dit erg gevoelig ligt in de gemeente Scherpenzeel. De gemeente Scherpenzeel is trots, de organisatie krijgt op dit moment alles nog wel voor elkaar en Scherpenzeel is bang haar identiteit te verliezen bij het samengaan met de grote gemeente Barneveld. Daarnaast heeft de gemeente een flinke kater overgehouden aan het mislukte fusietraject met Renswoude en Woudenberg en vrezen nu met een toekomstige herindeling weer een tijdrovend en energierijk proces. Naar buiten toe is het signaal helder: deze bestuursperiode geen herindeling. Intern ligt dat overigens al wat genuanceerder. Het is zaak vanuit de provincie de zorgen die leven weg te nemen. Dat kan door een feitelijke en pragmatische benadering te hanteren. Argumenten voor een herindeling zijn:

Cultuur en identiteit:

- Barneveld en Scherpenzeel hebben allebei een significante confessionele achtergrond. Culturele verschillen tussen Scherpenzeel en de kernen in de gemeente Barneveld zijn marginaal.
- Inwoners in beide gemeenten delen dezelfde arbeidsoriëntatie (food en agro-business).
- Identiteit en cultuur worden daarnaast overigens zelden tot nooit bepaald door bestuurslagen. De inwoners van een kern zijn daarvoor veel bepalender.
- De gemeente Barneveld heeft veel ervaring met goed en helder kernenbeleid. Scherpenzeel kan ervan uitgaan dat de identiteit van de kern niet gaat veranderen door een herindeling. Sterker nog, een herindeling kan de identiteit juist versterken.

Organisatie en financiën:

- De organisatie is klein en kwetsbaar. We zien ook dat zij op dit moment inderdaad in staat is de opgaven uit te voeren, maar het risico dat de organisatie onder druk komt te staan is heel erg groot. We vragen ons af hoe lang dit nog goed gaat. De decentralisaties vragen veel van gemeenten. Na 3D's nu de Omgevingswet. Dit vraagt veel van een gemeente, zeker kleine plattelandsgemeenten gaan hier veel van merken.
- Financieel redt Scherpenzeel het nog wel, maar door de geringe omvang kan de gemeente grote tegenvallers maar moeilijk opvangen.
- Uitgangspunt provincie: bestuurskracht moet op agenda staan en gemeenten moeten actief stappen zetten voor versterken van gemeentelijke bestuurskracht. Bij Scherpenzeel is het belangrijk dat snel concrete stappen gezet gaan worden om de kwetsbaarheid van de gemeentelijke organisatie te ondervangen. Vandaar ook dit gesprek.

Fusietraject:

- De provincie heeft alle begrip voor de kater die het vorige herindelingsproces heeft achtergelaten. De provincie zal daarom ook niet aandringen op een overhaast nieuw

fusieproces. Een fusieproces kost tijd en die moet je ook nemen. Dat gezegd hebbende betekent niet dat nu stil gezeten kan worden en dat er tijd is om niets te doen.

- Scherpenzeel wil ambtelijke samenwerking intensiveren, mogelijk integreren. Ontwikkelen naar een regiegemeente. De vraag is hoeveel sturing en controle je dan nog werkelijk vanuit de raad hebt op de organisatie. Een volledige ambtelijke fusie blijkt in praktijk (bijna) altijd een opmaat voor een herindeling. Wanneer Scherpenzeel gaat voor een ambtelijke fusie, moet de gemeente daar zich duidelijk realiseren dat dit een tussenstap is. Andere verwachtingen bij een ambtelijke fusie hebben, is irreëel.
- Wel kan eerst een ambtelijk fusie en dan op termijn een herindeling een optie zijn. Scherpenzeel krijgt dan tijd om te wennen aan het idee van een herindeling. Barneveld zou misschien akkoord kunnen gaan met deze optie, mits de gemeente Scherpenzeel een uitspraak doet dat ze dit als een opmaat ziet voor een herindeling. Scherpenzeel moet aan de voorkant hier heel duidelijk over zijn.
- Een fusie geeft de gemeente Scherpenzeel een bijzondere onderhandelingspositie. De gemeente kan bij de gemeente Barneveld een tijdelijke 'status aparte' bedingen.

Bestuur

Ben Visser
Burgemeester

Vincent van Arkel
Gemeentesecretaris

Henk Vreeswijk
Wethouder

Margo van de Fliert-Klein
Wethouder

Tonnis van Dijk
Wethouder